

ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасне соціальне замовлення висуває принципово нові вимоги до педагогічних кадрів, адже сприяти формуванню креативної особистості може тільки вчитель, який сам є творчою особистістю. Сьогодні ставить високі вимоги до майбутніх учителів, а тому підвищення якості професійної підготовки студентів, зокрема формування їх творчої активності, має бути пріоритетною проблемою вузівської освіти.

Творчість є родовою властивістю людини і людства в цілому, однак у різні історичні епохи вони реалізуються різною мірою. Суспільство створює певні об'єктивні умови для творчих проявів особистості, яка є тією структурною одиницею суспільства, що здатна до творчого перетворення світу. Саме на особистісному рівні формуються і реалізуються дійсні людські можливості, з яких у кінцевому підсумку складаються можливості суспільства [2, с.167].

Проаналізувавши низку філософської та психолого-педагогічної літератури, ми дійшли висновку: *творчість* – це діяльність, яка породжує щось нове, раніше не відоме на основі осмислення вже нагромадженого досвіду та формування нових комбінацій знань, умінь, продуктів.

Найголовнішою проблемою при вивченні творчості є проблема носія творчого початку, особистості, яка творить. Визначенню поняття творчої особистості у філософській, педагогічній та психологічній літературі приділяється багато уваги (Б. Ананьєв, В. Андрєєв, Ю. Бабанський, С. Бондаренко, Р. Грановська, В. Кан-Калик, Я. Пономарьов, Н. Тализіна, В. Цапок та інші). Творчу особистість визначають як особистість, межі творчості якої охоплюють дії від нестандартного розв'язку простого завдання до нової реалізації унікальних потенцій індивіда в певній галузі, як Людину, яка володіє певним переліком якостей, а саме рішучістю, умінням не зупинятися на досягнутому, сміливістю мислення, умінням бачити далі того, що бачать його сучасники і що бачили його попередники. Вона повинна володіти мужністю для того, щоб піти проти течії і зруйнувати те, чому вирить сьогодні більшість.

Серед характерологічних особливостей творчої особистості виокремлюють:

- відхилення від шаблону;
- оригінальність;
- ініціативність;
- наполегливість;
- високу самоорганізацію;

➤ працездатність [3].

Особливості мотивації діяльності полягають у тому, що творча особистість знаходить задоволення не стільки у досягненні мети творчості, скільки у самому процесі. Найспецифічнішою рисою творця вбачається несамовитий потяг до творчої діяльності.

Більшість авторів погоджується з тим, що творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, потягом до нового, оригінального, який уміє відкинути звичайне, шаблонне. Головним показником творчої особистості, її найголовнішою ознакою дослідники вважають наявність творчих здібностей, які розглядаються як індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання.

Таким чином, ми бачимо, що визначення творчої особистості характеризується великим розмаїттям.

Ми послуговуємось визначенням: творча особистість – це креативна особистість (особистість, що має внутрішні передумови творчої активності), яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних для актуалізації творчого потенціалу людини додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють дослідженню творчих результатів в одному чи кількох видах творчої діяльності.

Таким чином, якщо вчитель ставить за мету розвиток потенційних творчих можливостей дитини, формування її як творчої особистості, він повинен оволодіти тими формами, методами і засобами педагогічної діяльності, які забезпечують розвиток креативних рис особистості, а також тих додаткових мотивів, особистісних якостей, здібностей, які сприяють успішній творчій діяльності. Для цього і сам учитель повинен бути творчим, бо як добро виховує добро, так і творчість розвивається через творчість.

Отже, професійна готовність до творчості є комплексною характеристикою професіоналізму майбутнього вчителя початкової школи, яка може бути дана лише при всебічному аналізі цього утворення і як риси особистості, і як регулятора професійної поведінки, і як умови результативної педагогічної праці.

Ми вважаємо, що готовність здобувачів до творчої педагогічної діяльності – складне особистісне утворення, яке містить у собі професійно-педагогічні погляди, освіченість, культуру, захопленість мистецтвом, самовладання, педагогічний оптимізм, здатність до подолання труднощів, самооцінку результатів праці, потребу в професійному самовихованні. Основними критеріями готовності студентів до професійної діяльності є: професійна спрямованість особистості, рівень педагогічної культури, професійна самостійність, творча активність, працездатність, самовдосконалення [2, с. 17].

Вивчення питання про характеристику творчої активності як показника рівня професіоналізму сучасного фахівця неможливе без конкретизації її сутності. У своїй роботі ми розглядаємо творчу активність як складне

особистісне утворення, що виступає умовою й результатом педагогічної діяльності, забезпечує нестандартний підхід і творче вирішення професійних завдань.

Змістовний аспект творчої активності як інтегративне особистісно-діяльне утворення поєднує в собі інтереси і потреби, спрямованість і схильності, рівень розвитку інтелектуальних, емоційних, вольових якостей і дії, що обумовлюють результативність різних видів діяльності студентів. Визначення змісту творчої активності як найважливішої риси професіоналізму сучасного вчителя припускає врахування особливостей студентського віку і структурних компонентів особистості студента.

Вивчення й аналіз наукової літератури дозволяє говорити про різні думки щодо визначення сутності понять «активність», «творча активність». Активність трактують як провідну рису людської особистості (М. Лазарев, В. Лозова); здатність людини до свідомої трудової й соціальної діяльності (С. Гончаренко); діяльний стан розуму, почуттів і волі особистості (Л. Арістова); умову й момент реалізації особистісних потреб (Ю. Воробйов); якість ставлення людини до життя й діяльності (В. Сухомлинський); одну із властивостей особистості, посилену, енергійну діяльність (Л. Кондрашова); готовність до оволодіння знаннями (Н. Половнікова); вольовий стан, що характеризує посилену пізнавальну роботу особистості (Р. Нізамов); прагнення мобілізувати морально-вольові зусилля на досягнення цілей пізнання (Т. Шамова) та ін.

У розумінні сутності поняття «творча активність» існують дві полярні точки зору. Представники однієї групи науковців розуміють під творчою активністю те, що пов'язане з об'єктивною новизною і має соціальну значущість. Інша точка зору відзначає, що навчальна діяльність зв'язана з творчістю, оскільки для студента будь-яка навчальна робота пов'язана з новизною, тому студентів необхідно вчити творчо підходити до здобуття професійних знань, умінь і навичок в ході організованої навчально-пізнавальної діяльності.

Для нашого дослідження дуже важливою є друга точка зору. Вже у процесі підготовки студент самостійно стає творцем нових цінностей, відкриваючи в старому і давно відомому нові риси, відчуваючи глибокий сенс і красу у підготовці до уроків, підносить здобуток до художнього творчого явища.

У нашому дослідженні ми виходимо з того, що творча активність майбутнього учителя початкових класів – це складне особистісне утворення, що виступає умовою й результатом педагогічної діяльності, забезпечує нестандартний підхід і творче вирішення професійних завдань. Саме домінування креативності в системі навчання й розвитку творчої індивідуальності студента може допомогти становленню майбутнього педагога-професіонала.

Студенти залучаються до різних видів пізнавальної діяльності, пробують себе в процесі багатьох видів практики. Такі види навчально-практичної

діяльності дозволяють визначити інтереси, нахили, творчі здібності і можливості, урахування яких допомагає створювати необхідні умови для їх підтримки й розвитку. Отже, процес навчання організують таким чином, щоб викликати у студентів потребу у творчому застосуванні знань, здібностей, нестандартного мислення і подальшого розвитку.

Аналіз сучасних вітчизняних (В. Андреев, С. Кульневич) і зарубіжних (А. Маслоу, К. Роджерс) джерел показав, що творчий потенціал особистості якнайповніше розкривається і розвивається за наявності сприятливих умов, при створенні сприятливого навчального середовища, в якому могла б розвиватися творча активність студента. До головних умов формування професійно-творчої активності відносяться:

- створення комфортного психологічного клімату для прояву творчої активності студента;
- всемірне стимулювання професійно-творчої активності впродовж виробничої практики;
- поблажливе відношення до «ризикованих заходів» та їхніх помилок;
- виховання толерантного ставлення до оригінальності іншого, доброзичливого відношення і захист творців;
- зняття «перешкод відносно власної ініціативи» (П. Торренс) [4, с.45];
- виховання усвідомлення цінності творчих рис своєї особистості;
- виховання важливого ставлення до навколишнього середовища.

Умовами, що дозволяють активізувати творчий розвиток студентів виступають також різні форми організації навчального процесу: індивідуальні, групові, колективні.

Привертає увагу основна форма організації навчального процесу – лекція. Розвитку творчого мислення і уяви сприяють лекції, на яких аргументується і мотивується тема, чітко визначаються мета і завдання, дається історіографія, використовуються різні рівні проблемного навчання, до структури яких входять елементи дослідницької роботи, розкриваються сучасні підходи і концепції, використовується досвід роботи кращих учителів, шкіл, визначаються перспективи розвитку школи і педагогіки, здійснюються міжпредметні і внутрішньопредметні зв'язки. На таких лекціях створюється атмосфера наукового пошуку. У процесі дискусій розвивається творчий потенціал її учасників, образне і продуктивне мислення, творча уява, мовлення. Студенти вчать самостійно мислити, робити висновки. Використання наукової методики озброює студентів не тільки знаннями, а й методами їх здобуття.

На семінарських і лабораторно-практичних заняттях із педагогіки, основ педагогічної майстерності, методики виховної роботи, педагогічної творчості студентам пропонуються творчі завдання різних рівнів складності: від презентації книг на першому курсі до створення і вирішення педагогічних ситуацій, представлення передового педагогічного досвіду, інсценізації

віршів, уривків творів, проведення фрагментів уроків на другому і до проведення нестандартних уроків та виховних заходів – на третьому.

Творче аналітичне мислення і творча педагогічна уява розвиваються у студентів у процесі створення і вирішення педагогічних ситуацій. Творча педагогічна ситуація (ситуація, яка містить у собі протиріччя) дає можливість перевірити теоретичні знання, вибрати інструмент педагогічних дій і прогнозувати результат. У процесі її вирішення студенти визначають умови, у яких вона виникла, дійових осіб, основні протиріччя, аналізують дії кожного учасника і оцінюють їх; пропонують декілька варіантів вирішення й обирають оптимальне. Обґрунтовують його. Такий характер навчально-пізнавальної діяльності сприяє більш ґрунтовному засвоєнню знань, розвиває здібність прогнозувати і передбачати дії учасників ситуації та її результати. А найголовніше – запобігати складним конфліктним ситуаціям.

Із метою створення оптимальних умов для розвитку творчих здібностей викладачі орієнтують студентів на підготовку і проведення різних типів нестандартних уроків на виробничій практиці: уроків-мандрівок, уроків-загадок, уроків-ігор, уроків-казок, уроків-легенд тощо. Ці уроки позбавлені звичайних шаблонів, їхньою характерною рисою є створення протягом всього уроку умов для творчої навчальної діяльності учнів. Студенти виступають у ролі вчителів-предметників, класних керівників, директора, завуча, методистів. Подібні практикуми сприяють більш глибокому самопізнанню, самооцінці, саморозвитку, формують уміння і навички педагогічної діяльності. Під час аналізу увага студентів зосереджується і на творчому аспекті уроку чи виховного заходу. Обговорюються: новизна й оригінальність, прийоми розвитку пізнавального інтересу і творчих здібностей; відповідність змісту, форм, методів, засобів, меті та рівневі розвитку учнів тощо.

Творча активність не обов'язково повинна призводити до створення нового, суспільно вагомого. Головне, щоб продукт або процес творчості мав значення для розвитку особистості, адже суспільство розвивається завдяки розвитку кожної окремої особистості. Отже, творча діяльність, вага для особистості, є вагомою і для суспільства.

Список використаних джерел

1. Лазарєв М. Основи педагогічної творчості: Навчальний посібник для пед. ін-тів. Сумський держ. пед. ін-т ім. А.С.Макаренка. Суми: ВВП «Мрія-1». ЛТД, 1995. 212 с.
2. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навчально-методичний посібник (ред. рада: В. Даній (голова), Г. Несен (заст. голови), Л. Сохань, І. Єрмаков (наук. ред.) та ін. К., 1996. 792 с.
3. Сисоева С. Основи педагогічної творчості вчителя. Навч. посіб. К.: ІСДОУ, 1994. 112 с.
4. Torrance P. The Nature of Creativity as Manifest in the Testing. *The Nature of Creativity*. Sternberg, R.J. (Ed.). Cambridge: Univ.Press, 1988. 168 p.